

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

STRATEGIC FILE

NR 8 (116), LIPIEC 2022 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski, Patrycja Sasnal, Wojciech Lorenz

Znaczenie udziału polskiego kontyngentu w misji UNIFIL dla polityki Polski wobec Bliskiego Wschodu

Sara Nowacka

Ponowny udział polskiego kontyngentu w misji pokojowej UNIFIL w Libanie (po 10-letniej przerwie) ma pozytywny wpływ na wizerunek Polski w ONZ i potwierdza jej zaangażowanie w system bezpieczeństwa na świecie. Choć współpraca między żołnierzami UNIFIL a libańską armią (LAF) przebiega bez zarzutów, LAF wciąż zagraża kryzys finansowy, który przyczynił się do gwałtownego spadku jej zdolności logistycznych i operacyjnych. Wsparcie armii libańskiej będzie istotne dla dalszego zwalczania organizacji paramilitarnych na obszarach kontrolowanych przez UNIFIL, w tym dominującego tam Hezbollahu, który rozprzestrzenia rosyjską propagandę na temat wojny na Ukrainie.

PISM STRATEGIC FILE

Liban w polskiej polityce zagranicznej

W ostatnich latach Liban zyskał na znaczeniu jako istotny punkt odniesienia dla polskiej polityki w organizacjach międzynarodowych. Zgodnie z koncepcją „większego wkładu Polski w utrzymanie

W ostatnich latach Liban zyskał na znaczeniu jako istotny punkt odniesienia dla polskiej polityki w organizacjach międzynarodowych.

pokoju i bezpieczeństwa”, co zapowiedział prezydent Andrzej Duda w 2015 r., polski kontyngent wojskowy (PKW) w 2019 r. powrócił do udziału w misji pokojowej UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon). W kwietniu ub.r. Joanna Wronecka, polska dyplomatką i była stała przedstawicielką RP przy ONZ, została z kolei Specjalną

Koordinatorką ONZ ds. Libanu. Zaangażowanie w tym państwie było częścią starań Polski o niestałe członkostwo w Radzie Bezpieczeństwa (w latach 2018–2020)¹, a następnie w Radzie Praw Człowieka (na okres 2020–2022)².

Sytuacja w Libanie ma także istotne znaczenie dla realizacji celów polskiej polityki wobec Bliskiego Wschodu. Są one związane ze zwalczaniem nieregularnych migracji i wpływów Rosji, które są wynikiem przede wszystkim wojny domowej toczącej się w graniczącej z Libanem Syrii. Wojna stała się okazją dla władz Rosji, by umocnić swoją obecność na Bliskim Wschodzie i zbudować wizerunek siły stabilizującej to państwo. Władze Libanu uznają, że obecność Rosji w Syrii ułatwi powrót przebywających w Libanie uchodźców, których obwiniają o spowodowanie niewydolności usług państwowych i systemu finansowego. W związku z tym ich stosunek do roli Rosji w regionie pozostaje pozytywny. Jedną z największych libańskich partii – Hezbollah – wraz z Rosją wspiera ponadto prezydenta Syrii Baszara al-Asada.

Zgodnie z koncepcją „większego wkładu Polski w utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa” polski kontyngent wojskowy (PKW) w 2019 r. powrócił do udziału w misji pokojowej UNIFIL.

Nieregularne migracje

Od 2011 r. Liban stał się istotnym punktem na szlaku migracyjnym osób uciekających przed syryjską wojną domową. W związku z tym, że przeciwdziałanie nieregularnej migracji z Bliskiego Wschodu do UE stało się jednym z głównych założeń polskiej polityki wobec tego regionu od czasu kryzysu w latach 2015–2016³, wsparcie dla Libanu jest częścią działań na rzecz zwalczania przyczyn tego zjawiska. Z tego względu we wrześniu 2018 r. Liban został wpisany na listę priorytetowych odbiorców polskiej pomocy rozwojowej⁴. Polski rząd, zwracając uwagę na ograniczone możliwości państwa libańskiego, uznał, że przekazywana wcześniej pomoc humanitarna, skupiona głównie na wsparciu Syryjczyków, nie jest wystarczająca. Wzbogacenie polskiego wsparcia o komponent rozwojowy miało na celu poprawę warunków życia Libańczyków narażonych na pogarszanie się jakości usług dostarczanych przez państwo, którego infrastrukturę przerosło przyjęcie syryjskich migrantów. Mimo przyznania Libanowi priorytetowego statusu od 2019 r. zmniejszyła się jednak łączna suma wsparcia

¹ R. Tarnogórski, S. Zaręba, *Polska w Radzie Bezpieczeństwa ONZ*, „Biuletyn PISM”, nr 1 (1574), 3 stycznia 2018 r., www.pism.pl.

² R. Tarnogórski, *Polska członkiem Rady Praw Człowieka*, „Komentarz PISM”, nr 55, 25 października 2019 r., www.pism.pl.

³ S. Nowacka, *Polityka Polski wobec państw Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej w latach 2018–2019*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej”, 2019, PISM, 2021.

⁴ Liban został wpisany na listę priorytetowych odbiorców polskiej pomocy rozwojowej w 2018 r., *Polska pomoc*, www.gov.pl/web/polskapomoc.

PISM STRATEGIC FILE

przekazywanego mu w ramach dwustronnej pomocy rozwojowej. W 2018 r. wyniosła ona 18,5 mln zł, w 2019 r. – 8,5 mln zł (spadek o 54%)⁵, a w 2020 r. – 15,5 mln zł⁶.

Gdy w 2019 r. w Libanie rozpoczął się kryzys finansowy, wzrosło także ryzyko nieregularnej migracji obywateli tego państwa. Według raportu Centralnego Urzędu Statystycznego w Libanie i Międzynarodowej Organizacji Pracy ponad 30% libańskiej siły roboczej pozostaje niezatrudnione, a dla osób między 15 a 24 rokiem życia wskaźnik ten wynosi 48%⁷. Średnie miesięczne wynagrodzenie w latach 2018–2019 wynosiło równowartość ok. 1500 dol., z kolei obecnie – 150 dol. wśród osób z wyższym wykształceniem. Załamanie gospodarcze i brak zaufania do skorumpowanej władzy sprawiają, że blisko połowa Libańczyków w 2021 r. zadeklarowała chęć emigracji (63% osób między 18 a 29 rokiem życia)⁸. Postępujące pogarszanie warunków życia wpłynęło na obecność Libańczyków wśród migrantów próbujących dostać się do Polski i innych państw UE przez terytorium Białorusi⁹. Mimo działań agencji turystycznych w Libanie, które współpracowały z Białorusią, władze zareagowały jednak na prośby polskiej dyplomacji i wstrzymały wydawanie wiz do Białorusi i loty do Mińska, co zatrzymało migrantów podróżujących tym szlakiem¹⁰.

Współpraca Hezbollahu z Rosją

Sytuacja w Libanie nabiera dla Polski znaczenia w związku z jej działaniami na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu Rosji na bezpieczeństwo międzynarodowe. Podziały społeczne wynikające

Sytuacja w Libanie nabiera dla Polski znaczenia w związku z jej działaniami na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu Rosji na bezpieczeństwo międzynarodowe.

z systemu politycznego, w którym dostęp do władzy jest ściśle powiązany z przynależnością do grupy religijnej, powstrzymują władze Libanu od zajęcia zdecydowanego stanowiska wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę. Choć Libańczycy sympatyzują z Ukraińcami jako ofiarami agresji, władze państwa unikają gestów zdecydowanego poparcia dla Ukrainy i wspierającego ją Zachodu. Uwidoczniło się to np. w głosowaniach

w Zgromadzeniu Ogólnym ONZ, gdzie Liban poparł rezolucję potępiającą rosyjską agresję, ale nie wziął udziału w głosowaniu dotyczącym wykluczenia Rosji z Rady Praw Człowieka.

Taka postawa jest związana z wpływami Hezbollahu, który dominuje na scenie politycznej Libanu. Hezbollah – partia szyicka posiadająca własne milicje, jedne z najsilniejszych nieregularnych sił zbrojnych świata, wsparła Baszara al-Asada w walce przeciwko rebeliantom wbrew założeniu państwa libańskiego o zachowaniu neutralnego stosunku wobec wojny w Syrii. Działania na rzecz zapobieżenia zmianie władzy w Syrii są zbieżne z celami Rosji, która od 2015 r. wspiera Asada wojskowo, co pozwoliło mu odzyskać kontrolę nad większością państwa¹¹. Wsparcie Rosji dla Asada i jej współpracę w tym zakresie z Iranem (głównym partnerem Hezbollahu) prezydent Duda określił w 2018 r. jako destabilizujące południowe sąsiedztwo NATO¹².

⁵ *Polska współpraca rozwojowa. Raport roczny 2018*, Polska pomoc, www.gov.pl/web/polskapomoc; *Polska współpraca rozwojowa. Raport roczny 2019*, Polska pomoc, www.gov.pl/web/polskapomoc.

⁶ *Polska Oficjalna Pomoc Rozwojowa (ODA) 2020*, Polska pomoc, www.gov.pl/web/polskapomoc.

⁷ K. Farah, R. Tabbara, *Almost one-third of Lebanon's labor force is unemployed: survey*, „L'Orient Today”, 12 maja 2022 r., <https://today.lorientlejour.com>.

⁸ *Arab Barometer VI, Lebanon country report*, Arab Barometer, 2021, www.arabbarometer.org.

⁹ Rozmowy autorki z przedstawicielami polskiej dyplomacji, kwiecień 2022.

¹⁰ Rozmowy autorki z przedstawicielami polskiej dyplomacji, kwiecień 2022.

¹¹ S. Nowacka, *Koniec izolacji? Dążenia państw arabskich do normalizacji stosunków z Syrią*, „Biuletyn PISM”, nr 83 (2281), 16 kwietnia 2021 r., www.pism.pl.

¹² *Wystąpienie Prezydenta RP na posiedzeniu Zgromadzenia Parlamentarnego NATO*, Prezydent RP, 28 maja 2018 r., www.prezydent.pl.

PISM STRATEGIC FILE

Wspólne cele w Syrii przyczyniły się do politycznego zbliżenia między Hezbollahem a władzami Rosji, z którymi organizacja utrzymuje stały kontakt. W marcu 2021 r. jej przywódcy spotkali się w Moskwie z ministrem spraw zagranicznych Rosji Siergiejem Ławrowem. Rozmowa dotyczyła możliwości usprawnienia wzajemnej komunikacji. Miesiąc później Hezbollah zadeklarował, że planuje otwarcie przedstawicielstwa w Rosji.

Hezbollah i Rosja wspierają także swoje narracje na temat polityki w regionie i na świecie, zarówno na forach organizacji międzynarodowych i w stosunkach z innymi państwami, jak i na potrzeby wewnętrzne.

Hezbollah i Rosja wspierają także swoje narracje na temat polityki w regionie i na świecie, zarówno na forach organizacji międzynarodowych i w stosunkach z innymi państwami, jak i na potrzeby wewnętrzne. W 2019 r. Rosja usiłowała np. usunąć punkty odnoszące się do „destabilizującej aktywności Hezbollahu” w rezolucji przedłużającej mandat misji UNIFIL. Gdy USA powtórnie je wprowadziły, zagroziła wetem¹³. Krytykowała także uznanie przez część państw (m.in. USA, Kanadę, UE) Hezbollahu za organizację terrorystyczną. Po rozpoczęciu agresji Rosji na Ukrainę, oficjalnie potępionej przez ministra spraw zagranicznych Libanu Abdallę Bou Habiba, Hezbollah odciął się od stanowiska władz państwowych i skrytykował je jako niewłaściwe i uzgodnione jedynie z częścią partii obecnych w parlamencie. Przywódca Hezbollahu, a zarazem szyicki duchowny Hasan Nasrallah podkreślił – zgodnie z przekazem rosyjskiej propagandy – że to USA są odpowiedzialne za wojnę na Ukrainie.

Retoryka Hezbollahu rezonuje w społeczeństwie Libanu, nieufnym wobec USA ze względu na wsparcie tego państwa dla Izraela i jego politykę wobec Bliskiego Wschodu – postrzeganą jako imperialistyczna. Szczególnie widoczne jest to w regionach, gdzie dominuje ludność szyicka. Na południu Libanu (gdzie działa UNIFIL), zamieszkanym głównie przez szyitów, coraz częściej wywieszane są rosyjskie flagi. Transgraniczny charakter działań Hezbollahu i jego współpraca z innymi, głównie islamistycznymi organizacjami politycznymi umacnia rolę Rosji na Bliskim Wschodzie i ułatwia jej dostęp do bojowników, których rekrutuje w celu wsparcia swoich działań na Ukrainie.

Znaczenie misji UNIFIL dla sytuacji na Bliskim Wschodzie

Konflikt w południowym Libanie

Kilkukrotna okupacja libańskich terytoriów przez Izrael wpłynęła na skrajnie wrogi stosunek Libańczyków do tego państwa i wysoką legitymację Hezbollahu. Jest to szczególnie widoczne na południu Libanu. Pierwszy raz Izrael najechał to państwo w 1978 r. w związku z nasilającymi się atakami na izraelską ludność, które były prowadzone przez Organizację Wyzwolenia Palestyny (OWP) z terytorium Libanu. W marcu 1978 r. Rada Bezpieczeństwa ONZ uchwaliła mandat misji UNIFIL, wzywając Izrael do zaprzestania działań wojskowych w Libanie i do wycofania się z jego terytorium. Działania ONZ miały jednocześnie na celu zabezpieczenie przywrócenia pełni władzy państwa libańskiego na tych terytoriach, co było kontestowane zarówno przez wojska Izraela, jak i ugrupowania palestyńskie. Trwająca wówczas libańska wojna domowa (1975–1990) pozwoliła

Kilkukrotna okupacja libańskich terytoriów przez Izrael wpłynęła na skrajnie wrogi stosunek Libańczyków do tego państwa i wysoką legitymację Hezbollahu.

¹³ B. Ravid, *Days After Netanyahu-Putin Meeting, Russia Threatened to Veto anti-Hezbollah Move Led by Israel and U.S. at UN*, „Haaretz”, 6 września 2017 r., www.haaretz.com.

PISM STRATEGIC FILE

jednak Izraelowi pośrednio kontrolować południe Libanu dzięki współpracy z chrześcijańską milicją – Wolną Armią Libanu.

W 1982 r. Izrael po raz kolejny najechał terytorium Libanu, zajmując poza jego południem także tereny zachodniego Bejrutu. Izraelska armia wzięła wówczas udział w masakrze w Sabrze i Szatili. Jej żołnierze zabezpieczali obóz palestyńskich uchodźców Szatila, kiedy chrześcijańscy bojownicy (w tym z Wolnej Armii Libanu) zamordowali między 763 a 3500 palestyńskich uchodźców i Libańczyków (głównie szyitów) mieszkających w dzielnicy Sabra i obozie Szatila¹⁴. W tym samym roku, z inicjatywy szyickich duchownych, zawiedzionych udziałem innych partii szyickich w rozmowach z liderami chrześcijańskich milicji, powstał Hezbollah. Jego zadaniem miał być zbrojny opór wobec izraelskiej okupacji uwzględniający terroryzm, a także zamachy samobójcze. Poza działaniami wymierzonymi w izraelskie wojska Hezbollah atakował cele amerykańskie, polityków francuskich i libańskich, zwłaszcza krytykujących wpływy Syrii, która wspierała tę milicję wraz z Iranem.

Działania Izraela obejmowały wymuszanie masowych przesiedleń, naloty, w których ginęli cywile, restrykcje i wprowadzanie godziny policyjnej.

Zwalczanie Hezbollahu i innych szyickich bojówek stało się głównym celem izraelskich wojsk, które w 1985 r. wycofały się na południe państwa, nadal współpracując z milicjami chrześcijańskimi. Działania Izraela obejmowały wymuszanie masowych przesiedleń (za pomocą niszczenia obiektów mieszkalnych i całych wiosek), naloty, w których ginęli cywile (w tym jeden na siedzibę misji UNIFIL w Kanie), restrykcje i wprowadzanie godziny policyjnej. Prowadziło to do coraz większego poparcia dla Hezbollahu i do wzmożenia jego działań, a także do protestów ludności. W konsekwencji izraelskie wojska całkowicie wycofały się z Libanu w 2000 r. (poza terytorium spornych farm Szeba), co zakończyło okres tzw. konfliktu na południu Libanu (1985–2000), jednak nie przerwało wrogości między Hezbollahem a Izraelem.

W lipcu 2006 r. doszło między nimi do kolejnej eskalacji, która była efektem ataku milicji na izraelski patrol graniczny. Bojownicy zabili wówczas trzech i porwali dwóch izraelskich żołnierzy. W odwecie armia Izraela rozpoczęła inwazję na południowy Liban i liczne bombardowania na terenie państwa, w tym – Bejrutu. Hezbollah odpowiedział atakami raketowymi na północny Izrael i rozpoczął wojnę partyzancką. Izrael poniósł znaczne straty (np. utracił 52 czołgi) i nie osiągnął zamierzonego celu – pozbawienia Hezbollahu zdolności operacyjnych, co stanowiło sukces ugrupowania i zwiększyło jego legitymację w Libanie. W sierpniu 2006 r. RB ONZ przegłosowała rezolucję 1701, a Hasan Nasrallah zadeklarował, że Hezbollah uszanuje zawarte w niej wezwanie do zawieszenia broni, co pozwoliło na wstrzymanie działań zbrojnych. Porozumienie jednak zakłada jedynie zawieszenie walk, a Hezbollah i Izrael pozostają w stanie wojny.

UNIFIL – rola i umocowanie prawne

Misja UNIFIL powstała w 1978 r. na podstawie rezolucji RB ONZ 425 i 426. Jej celem było monitorowanie wycofywania izraelskich wojsk z Libanu i wspieranie przywracania pełni legitymacji władz i ich kontroli nad południem państwa. Wówczas w misji brało udział 5931 żołnierzy z dziewięciu państw¹⁵. Od wycofania sił izraelskich w 1978 r. funkcje państwa na południu Libanu sprawowały faktycznie kolejne milicje. Było to początkowo konsekwencją konfliktu między libańskimi ugrupowaniami, a w późniejszym czasie – rosnącej społecznej legitymacji Hezbollahu jako jedyne skutecznego obrońcy mieszkańców tej części Libanu przed Izraelem.

¹⁴ S. Aude, *Sabra and Chatila*, „Violence de masse et Résistance - Réseau de recherche”, 14 marca 2008 r., <https://www.sciencespo.fr>.

¹⁵ A. Olender, *Znaczenie udziału w misjach pokojowych dla pozycji międzynarodowej polski na przykładzie misji UNIFIL*, „De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności”, nr 1(5), 2019, s. 155–167.

PISM STRATEGIC FILE

UNIFIL ma na celu także wsparcie LAF w rozmieszczaniu wojsk na południu państwa, współpracę z rządami Libanu i Izraela oraz z libańską armią, by zagwarantować, że strefa między niebieską linią a rzeką Litani będzie wolna od uzbrojenia i wojska poza kontrolowanymi przez LAF i UNIFIL.

Liczba pracowników UNIFIL malała od wycofania Izraela z Libanu w 2000 r., jednak kolejny konflikt w 2006 r. stał się przełomem w działaniach misji i zdecydował o jej powiększeniu, rozszerzeniu mandatu i modyfikacji ustanowionej w 2000 r. tzw. niebieskiej linii¹⁶. Aktualny kształt i cele misji reguluje rezolucja 1701 z 2006 r., która zwiększyła jej liczebność, początkowo do 15 tys. osób. Poza monitorowaniem zawieszenia broni między Izraelem a Hezbollahem i zapobieganiem kolejnej eskalacji konfliktu UNIFIL ma na celu także wsparcie LAF w rozmieszczaniu

wojsk na południu państwa, współpracę z rządami Libanu i Izraela oraz z libańską armią, by zagwarantować, że strefa między niebieską linią a rzeką Litani będzie wolna od uzbrojenia i wojska poza kontrolowanymi przez LAF i UNIFIL. UNIFIL ma również zapewniać ludności cywilnej dostęp do pomocy humanitarnej, osobom przesiedlonym – bezpieczny powrót na południe Libanu, a także wspierać władze libańskie w uniemożliwianiu przekraczania granic państwa osobom nieupoważnionym¹⁷. Obecnie liczebność misji wynosi ponad 10 tys. personelu (wojskowego i cywilnego), a jej roczny budżet to ok. 500 mln dol.

Dążąc do wypełnienia założeń rezolucji, żołnierze UNIFIL 30% patroli wykonują razem z żołnierzami LAF, prowadzą wspólne ćwiczenia i organizują szkolenia dla libańskiej armii. By wesprzeć rozmieszczanie wojsk LAF, UNIFIL przekazał im część swoich pozycji. Oficerowie łącznikowi skutecznie pośredniczą w dialogu między izraelskimi i libańskimi siłami, gdy zostają one postawione w stan gotowości w następstwie wymiany ognia między milicjami w Libanie i armią Izraela. Monitorują też tereny, które libańskie milicje najprawdopodobniej wykorzystują do organizowania ostrzałów terytorium Izraela i rozbijają ładunki wybuchowe. Od 2006 r. UNIFIL oczyścił blisko 5 km² z 47221 ładunków wybuchowych i niewybuchów¹⁸.

Ważną częścią działań UNIFIL jest także budowanie relacji z mieszkańcami południa Libanu, co wpływa pozytywnie na wizerunek ONZ (oskarżanego przez libańskich szczytów o politykę proizraelską). Odpowiada za to zespół współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC), który realizuje zadania z zakresu pomocy rozwojowej i humanitarnej, edukacji (np. technicznej i medycznej) i bierze udział w spotkaniach przedstawicieli UNIFIL i miejscowych władz. Działania te mają także służyć poprawie bezpieczeństwa i sytuacji gospodarczej w regionie, zachęcając osoby przesiedlone do powrotu (według władz Libanu wszyscy przesiedleni w wyniku wojny z 2006 r. powrócili już na południe państwa)¹⁹.

Polska w UNIFIL

Polska zaangażowała się w misję UNIFIL w 1992 r. Dołączyła do niej wówczas polska kompania medyczna składająca się z 86 żołnierzy, którzy przejęli szpital polowy w An-Nakurze i utworzyli Polską Wojskową Jednostkę Medyczną (PolMedCoy), której działania koncentrowały się przede wszystkim na ewakuacji poszkodowanych w wyniku działań zbrojnych. Do końca 1996 r. dołączyły do niej jeszcze trzy jednostki (Batalion Logistyczny w Nakurze, Zgrupowanie Pododdziałów Inżynieryjnych

¹⁶ Niebieska linia – linia tymczasowego wycofania wojsk izraelskich, stanowiąca umowną granicę między Libanem i Izraelem.

¹⁷ A. Olender, *op. cit.*

¹⁸ *People for Peace: Dreaming of a mine-free Lebanon*, United Nations Peacekeeping, 31 maja 2022 r., <https://peacekeeping.un.org>.

¹⁹ *No new displacement but causes of past conflicts unresolved*, News and Press Release, 30 grudnia 2010 r., <https://reliefweb.int>.

PISM STRATEGIC FILE

w Jwayya i Zgrupowanie Pododdziałów Remontowych w Tybnie). W 2000 r. w misji brało udział 629 polskich żołnierzy i cywilnych pracowników wojska²⁰.

W konsekwencji wycofania Izraela z Libanu w 2000 r. liczebność polskiego kontyngentu w Libanie zaczęła spadać. Na początku 2006 r. liczba żołnierzy wyniosła 205, by nieznacznie wzrosnąć w tym samym roku po trzeciej agresji Izraela na Liban.

Nowa strategia rządu z 2009 r., dotycząca udziału polskiego wojska w misjach zagranicznych, nadała priorytet zaangażowaniu w działania NATO i UE. Zwiększenie udziału Polaków w misji NATO w Afganistanie oraz jej wysokie koszty doprowadziły do ograniczenia obecności w misjach ONZ²¹. Jeszcze w tym samym roku polscy żołnierze wycofali się z misji UNDOF w Syrii, MINURCAT w Czadzie i UNIFIL w Libanie.

Zmiana podejścia do zaangażowania w działania pokojowe ONZ była efektem planów Polski dotyczących starań o członkostwo w organach Organizacji. Od 2015 r. władze Polski ubiegały się

Zmiana podejścia do zaangażowania w działania pokojowe ONZ była efektem planów Polski dotyczących starań o członkostwo w organach Organizacji.

o ponowny udział w misjach pokojowych. W konsekwencji w 2019 r. polski kontyngent powrócił do UNIFIL. Jego trzon stanowią obecnie żołnierze z 12. Brygady Zmechanizowanej w Szczecinie. Państwem ramowym batalionu, do którego dołączyli, jest Irlandia (stamtąd pochodzi większość żołnierzy i dowództwo batalionu), a polskiemu dowództwu podlega niewielka grupa żołnierzy węgierskich. PKW liczy ponad 230 osób, poza żołnierzami na polski udział w misji

składają się także m.in. kołowe transportery opancerzone Rosomak, pojazdy Humvee i wozy ewakuacji medycznej²². Żołnierze stacjonują w Camp Shamrock położonym przy niebieskiej linii na południowym wschodzie Libanu.

Poza udziałem w codziennych patrolach, zapobieganiem przemytowi broni i eskalacji napięć PKW wspiera regionalne władze dzięki projektom pomocowym, których skala zależy od budżetu przyznawanego corocznie przez polski rząd. Stała obecność w regionie i kontakt – szczególnie między polskimi pracownikami CIMIC a lokalnymi burmistrzami – pozwalają prowadzić projekty stanowiące bezpośrednią odpowiedź na potrzeby zgłaszane przez samorządy. Są one kluczową formą budowania zaufania i poprawy wizerunku ONZ na południu Libanu, a także rozpoznawalności i pozytywnej roli Polski w regionie. Przykładowo w ub.r. rozpoczął się projekt realizowany we współpracy PKW i Polskiego Centrum Pomocy Międzynarodowej (PCPM – główna polska organizacja pozarządowa działająca w Libanie), podczas którego żołnierze i pracownicy PCPM zamontowali lampy solarne. Celem projektu było zwiększenie bezpieczeństwa na ulicach, ponieważ w wyniku kryzysu finansowego liczba godzin, gdy prąd jest dostarczany przez państwo, spadła do ok. 2–3 dziennie.

UNIFIL – najważniejsze wyzwania

Rola Hezbollahu

Najwięcej kontrowersji w kontekście efektywności misji budzi dalsza obecność uzbrojenia i bojowników Hezbollahu na południu Libanu. Stanowi to także główny argument krytyki misji przez Izrael. Kluczową przeszkodą w tym

Najwięcej kontrowersji w kontekście efektywności misji budzi dalsza obecność uzbrojenia i bojowników Hezbollahu na południu Libanu.

²⁰ K. Korzeniewski, *Liban*, Wydawnictwo Akademickie DIALOG, 2004.

²¹ A. Olender, *op. cit.*

²² M. Górka, *Żołnierze w drodze na misję w Libanie*, „Polska Zbrojna”, 21 października 2019 r., <http://polska-zbrojna.pl>.

PISM STRATEGIC FILE

zakresie są podziały społeczno-polityczne w Libanie, które wpływają na poczucie konfliktu interesów między różnymi libańskimi grupami religijnymi, a co za tym idzie – na słabość instytucji państwowych. Mieszkańcy południowego Libanu nie postrzegają państwa jako gwaranta bezpieczeństwa. Rolę tę skutecznie przejął Hezbollah, którego sukces w wojnie z 2006 r. oraz aktywny opór w czasie izraelskiej okupacji w latach 1985–2000 legitymizują go jako najefektywniejszego reprezentanta szyitów. Aktualnie do Hezbollahu należy ok. 45 tys. bojowników, a jego arsenał szacuje się na ok. 130 tys. rakiet i pocisków²³. Większość uzbrojenia jest magazynowana w gęsto zaludnionych obszarach, zamieszkałych przez ludność sprzyjającą Hezbollahowi, co utrudnia żołnierzom UNIFIL jego kontrolę i likwidację.

Hezbollah postrzega ONZ jako jedno z narzędzi „zachodniego imperializmu”, co przekłada się na stosunek części południowej społeczności do żołnierzy UNIFIL. Zdarzają się ataki na żołnierzy ONZ, utrudnienia ich przemieszczania się i pracy. Mieszkańcy blokują patrole, utrzymując np., że drogi, na które usiłuje wjechać UNIFIL, są prywatne, uniemożliwiają także robienie zdjęć (zarzucając żołnierzom naruszanie norm kulturowych), które są częścią dokumentacji wszystkich misji pokojowych ONZ. Dodatkową przeszkodą są działania niektórych organizacji pozarządowych, np. Green Without Borders. Jest to instytucja powiązana z Hezbollahem, która pod pretekstem przywracania zalesienia na południu Libanu obsadza drzewami terytoria przygraniczne, utrudniając monitorowanie niektórych aktywności, np. przemytu broni, i prowokując armię Izraela.

Hezbollah regularnie narusza postanowienia rezolucji nr 1701, organizując ataki na Izrael, współpracując z innymi organizacjami paramilitarnymi i przemycając broń na i z południowego Libanu. W 2019 r. izraelska armia odkryła tunel prowadzący na terytorium Izraela z wioski Ramja na południu Libanu. Zdarzają się też ataki bojowników Hezbollahu na żołnierzy ONZ. Między 2006 a 2019 r. RB ONZ odnotowała przynajmniej 114 przypadków brutalnego zachowania, w tym 34 ataki wręcz, 5 ataków białą bronią, 4 wymiany ognia i 8 przy wykorzystaniu materiałów wybuchowych²⁴. Celem Hezbollahu jest przede wszystkim demotywowanie żołnierzy i zniechęcanie państw zachodnich do udziału w misji. W 2007 r. w ataku przy wykorzystaniu ładunku wybuchowego podłożonego w samochodzie w al-Khaim (jedna z ważniejszych dla Hezbollahu miejscowości) zginęło siedmiu żołnierzy należących do hiszpańskiego batalionu słynącego z dużego zaangażowania w działania UNIFIL, szczególnie tuż po wojnie w 2006 r. Po ataku hiszpański batalion ograniczył działania w terenie. Podobna sytuacja miała miejsce w 2011 r., kiedy w czterech atakach z wykorzystaniem materiałów wybuchowych ucierpieli żołnierze francuscy, włoscy i irlandzcy. Rok później rządy tych państw zmniejszyły liczebność swoich kontyngentów²⁵.

Izrael

Działania Izraela wobec Libanu także utrudniają misji UNIFIL osiągnięcie sukcesu. W latach 1978–2006 izraelska armia pięciokrotnie najechała Liban, a restrykcyjna i brutalna polityka, którą Izrael stosował podczas okupacji, dodatkowo wpłynęła na radykalizację społeczeństwa. Na południu Libanu echem odbija się także niesprawiedliwa i brutalna polityka Izraela wobec Palestyńczyków. Eskalacja sporów między arabską i izraelską społecznością w Izraelu i Palestynie przekłada się na skierowane przeciwko Izraelowi ataki palestyńskich milicji, wciąż obecnych na południu Libanu (ostatni miał miejsce w kwietniu br.). Odpowiadając na ostrzały, Izrael niszczy

W latach 1978–2006 izraelska armia pięciokrotnie najechała Liban, a restrykcyjna i brutalna polityka, którą Izrael stosował podczas okupacji, dodatkowo wpłynęła na radykalizację społeczeństwa.

²³ A. Orion, *Hiding in Plain Sight. Hezbollah's Campaign Against UNIFIL*, „Policy Notes”, listopad 2019, www.washingtoninstitute.org.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

PISM STRATEGIC FILE

często cywilną infrastrukturę, zdarzały się także śmierci cywilów, a w 2015 r. także żołnierza UNIFIL.

Izrael narusza także postanowienia rezolucji 1701, prowadząc działania przeciwko Hezbollahowi w Syrii. Zaangażowanie szyickiej milicji po stronie Baszara al-Asada zwiększyło poczucie zagrożenia jej obecnością przy izraelskiej granicy, czego efektem było porozumienie z Rosją, które umożliwia Izraelowi prowadzenie ataków na obiekty Hezbollahu w Syrii. Ataki te wiążą się z naruszaniem przestrzeni powietrznej Libanu przez lotnictwo Izraela²⁶.

Izrael angażuje się także w budowę infrastruktury utrudniającej działania UNIFIL. Są to przede wszystkim tzw. T-walls (mury z betonowych bloków)²⁷. Część tych konstrukcji, ze względu na lokalizację w pobliżu pozycji UNIFIL i w miejscach kluczowych dla kontroli nielegalnych przekroczeń granicy w stronę Izraela, utrudnia żołnierzom monitorowanie terenu na południe od niebieskiej linii.

Sytuacja ekonomiczna i polityczna

Obecnie jednym z kluczowych wyzwań misji UNIFIL jest pogłębiający się kryzys finansowy i polityczny w Libanie. Drastycznie kurczące się zasoby obcej waluty wpłynęły na spadek zarobków libańskich wojskowych. Wysokiej rangi generałowie zarabiali przed kryzysem ok. 5 tys. dol., a szeregowi –

Obecnie jednym z kluczowych wyzwań misji UNIFIL jest pogłębiający się kryzys finansowy i polityczny w Libanie.

ok. 900 dol. miesięcznie, obecnie kwoty te wynoszą odpowiednio jedynie ok. 350 i 50 dol. Szeregowy bojownik Hezbollahu otrzymuje z kolei ok. 500 dol. miesięcznie²⁸. Władze Libanu zwiększyły żołnierzom liczbę dni wolnych od pracy, by umożliwić im podjęcie dodatkowego płatnego zajęcia. W celu uniknięcia wzmożonej rekrutacji żołnierzy do bojówek

Hezbollahu na południu, wojsko do działań w tym regionie kieruje głównie mieszkańców regionów północnych – zwykle chrześcijan lub sunnitów, spoza docelowej grupy Hezbollahu. Trudna sytuacja finansowa sprawiła, że liczebność libańskiej armii zmniejszyła się w 2019 r. po raz pierwszy od 12 lat. W 2018 r. w wojsku służyło 81 tys. żołnierzy, podczas gdy w 2019 r. – 78 800. Pracownicy polskiego kontyngentu potwierdzają też spadek morale libańskich wojskowych i ich coraz bardziej ograniczone możliwości logistyczne²⁹. Wpływa to na sprawność działań związanych z rozmieszczaniem żołnierzy LAF na południu i na ich zdolności do stawiania oporu działaniom Hezbollahu.

Z perspektywy części państw regionu i zachodnich LAF są kluczowe dla utrzymania stabilizacji w państwie, m.in. ze względu na to, że wojsko jest jedyną instytucją cieszącą się dosyć wysokim zaufaniem społeczeństwa³⁰. Z tego powodu USA w 2021 r. zwiększyły wsparcie dla libańskiej armii o ok. 12%³¹, Katar od tego samego roku rozpoczął przekazywanie 70 ton żywności dla żołnierzy, a UNIFIL zwiększył materialną pomoc dla armii w postaci pojazdów i sprzętu IT³².

Kryzys pozwolił też Hezbollahowi umocnić wizerunek skutecznej siły w państwie. Jego powiązania były kluczowe m.in. dla uzyskania dostaw paliwa z Iranu. Partia wydawała ponadto specjalne karty na zakupy w swoich sieciach sklepów. Mieszkańcy południa bez względu na wyznanie deklarują też, że

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *United Nations Interim Force in Lebanon. Report of the Secretary-General*, Rada Bezpieczeństwa ONZ, 1 czerwca 2020 r., <https://unifil.unmissions.org>.

²⁸ J. Ghossaini, *Force for funds: saving Lebanon's army from financial collapse*, „Policy Paper”, grudzień 2021, www.thinktriangle.net.

²⁹ Rozmowy autorki z pracownikami PKW UNIFIL, kwiecień 2022.

³⁰ Arab Barometer VI, *op. cit.*

³¹ A. Iskandarani, *US to grant \$120m to the Lebanese Army*, „The National”, 21 maja 2021 r., <https://www.thenationalnews.com>.

³² *UNIFIL gifts vehicles to Lebanese security entities*, 11 lutego 2022 r., <https://unifil.unmissions.org>.

PISM STRATEGIC FILE

chętniej korzystają z usług medycznych w szpitalach należących do Hezbollahu, ponieważ ich jakość i cena są lepsze niż w prowadzonych przez państwo³³.

Szanse i wyzwania dla Polski

Zapowiedź powrotu Polski do misji pokojowych przełożyła się na skuteczne zabiegi o członkostwo w organach ONZ i potwierdziła zaangażowanie we współtworzenie systemu bezpieczeństwa międzynarodowego.

Cele misji – niedopuszczanie broni i bojowników milicji na południe Libanu – wpisują się jednak w aktualnie priorytetowe założenia polskiej polityki zagranicznej, czyli ograniczanie negatywnych wpływów Rosji na świecie, takich jak jej współpraca z Hezbollahem.

Obecność w UNIFIL umacnia ponadto wizerunek Polski jako państwa wspierającego bezpieczeństwo i utrzymanie pokoju na Globalnym Południu. Może to stanowić argument przeciwko narracji Rosji i jej partnerów w dyskusjach na forach organizacji międzynarodowych w kontekście wojny na Ukrainie – jakoby zainteresowanie państw zachodnich było ograniczone do ich najbliższego otoczenia. Sprzyjałoby temu większe eksponowanie udziału Polski w misjach pokojowych na Globalnym Południu, w tym w Libanie.

Dotychczas jednak obecność PKW w Libanie jedynie w ograniczonym stopniu wykorzystuje potencjał wpływania na interesy Polski na Bliskim Wschodzie. Cele misji – niedopuszczanie broni i bojowników milicji na południe Libanu – wpisują się jednak w aktualnie priorytetowe założenia polskiej polityki zagranicznej, czyli ograniczanie negatywnych wpływów Rosji na świecie, takich jak jej współpraca z Hezbollahem. Hezbollah wspiera militarne działania Rosji w Syrii, wpływając na umocnienie jej pozycji w regionie. Elektorat Hezbollahu i jego koalicjantów stał się ponadto platformą wzmacniania rosyjskiej propagandy w kontekście inwazji Rosji na Ukrainę nie tylko w Libanie i Syrii, lecz także w innych państwach arabskich. W tym kontekście polscy żołnierze spotkali się z zarzutami mieszkańców południa Libanu dotyczącymi „zbyt zaangażowanej” postawy Polski w zakresie wspierania obrony Ukrainy³⁴.

Narrację Hezbollahu wspiera jego społeczna legitymacja, którą partia uzyskuje, skutecznie zastępując państwo w świadczeniu usług zdrowotnych czy edukacyjnych, oraz przeciwstawiając się najważniejszym – z perspektywy lokalnych szyitów – zagrożeniom, czyli działaniom Izraela. Zapewnia to organizacji możliwość ukrywania broni w obiektach mieszkalnych, atakowania Izraela, a także bezkarność wobec działań sprzecznych ze stanowiskiem władz (np. zaangażowania w Syrii). Z tego względu UNIFIL regularnie staje się obiektem krytyki ze strony Izraela (a szczególnie jego pravicowych polityków), który podczas prac nad rezolucją przedłużającą mandat misji (w 2019 r.) nawoływał do jej ograniczenia. Zarówno Liban, jak i Izrael doceniają jednocześnie UNIFIL jako pośrednika we wzajemnych rozmowach. Znacznie mniejsza skala ataków Hezbollahu na Izrael z Libanu w porównaniu do tych z Syrii wskazuje ponadto, że obecność misji ogranicza możliwości milicji w tym zakresie. Włączenie się Polski w UNIFIL może zatem stanowić istotny punkt odniesienia w stosunkach z Izraelem dzięki aktywnemu działaniu na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa i możliwości dialogu z jego północnym sąsiadem.

Zaangażowanie Hezbollahu i Rosji w Syrii wpłynęło również na intensyfikację stosunków izraelsko-rosyjskich mimo sprzecznych interesów tych państw w regionie, zwłaszcza

Zaangażowanie Hezbollahu i Rosji w Syrii wpłynęło również na intensyfikację stosunków izraelsko-rosyjskich mimo sprzecznych interesów tych państw w regionie.

³³ Rozmowy autorki z pracownikami PKW UNIFIL, kwiecień 2022.

³⁴ Rozmowy autorki z pracownikami PKW UNIFIL, kwiecień 2022.

PISM STRATEGIC FILE

dotyczących Iranu – sojusznika Rosji i najważniejszego przeciwnika Izraela³⁵. Porozumienie z Rosją było kluczowe, by Izrael mógł odpowiadać na naloty Hezbollahu prowadzone z terytoriów kontrolowanych przez Rosję. Współpraca ta przekłada się na zachowywanie neutralnego stanowiska Izraela wobec wojny na Ukrainie mimo jego bliskich relacji ze światem zachodnim³⁶.

W interesie Polski jest zatem jak największa skuteczność UNIFIL w zakresie wzmocnienia struktur stanowiących przeciwwagę dla libańskich milicji. Mogłaby ją wesprzeć intensyfikacja działań na rzecz poprawy warunków życia Libańczyków i możliwości działania LAF. W kolejnym budżecie dla PKW Polska mogłaby uwzględnić więcej środków na budowę instalacji OZE w południowym Libanie.

Ważne dla osłabiania pozycji Hezbollahu będzie też wsparcie dla libańskiej armii.

Kontynuacja i zwiększenie wsparcia w tym zakresie będzie nie tylko bezpośrednią odpowiedzią na najważniejsze potrzeby zgłaszane przez Libańczyków, ale do pewnego stopnia ograniczy wagę potencjalnych dostaw energii z Iranu. Ważne dla osłabiania pozycji Hezbollahu będzie też wsparcie dla libańskiej armii. Polska mogłaby przekazać jej pomoc

rzeczową, szczególnie ukierunkowaną na potrzeby w zakresie transportu żołnierzy, ich bezpieczeństwa żywieniowego i dostępu do energii elektrycznej.

Polski rząd mógłby także zainicjować starania o włączenie Polaków do sztabu generalnego UNIFIL. Umożliwiłoby to bezpośredni udział w rozmowach przedstawicieli UNIFIL z libańskimi decydentami, co pozwoliłoby skuteczniej komunikować polską perspektywę na sytuację na Bliskim Wschodzie i w bezpośrednim sąsiedztwie Polski. Władze mogłyby też rozważyć wsparcie dla polskich organizacji pomocy międzynarodowej tak, by mogły zatrudnić specjalistów z Ukrainy. Ich obecność np. na południu Libanu podczas realizacji projektów we współpracy z UNIFIL, wraz ze wzmożonymi działaniami dyplomatycznymi w tym zakresie, mogłaby stanowić punkt wyjścia dla zwalczania rosyjskiej dezinformacji w Libanie.

Władze mogłyby też rozważyć wsparcie dla polskich organizacji pomocy międzynarodowej tak, by mogły zatrudnić specjalistów z Ukrainy.

³⁵ M. Wojnarowicz, *Stosunki izraelsko-rosyjskie w kontekście wojny w Syrii*, „Biuletyn PISM”, nr 48 (1490), 17 maja 2017 r., www.pism.pl.

³⁶ M. Wojnarowicz, *Cena neutralności - Izrael wobec inwazji Rosji na Ukrainę*, „Komentarz PISM”, nr 47, 8 marca 2022 r., www.pism.pl.